

РЕЦЕНЗІЇ

DOI: <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2028-8-313-318>

УДК 373.3/.5.014.3(477)"19/200"

Оксана Кравченко,
доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету соціальної та психологічної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини, м. Умань, Україна.
ORCID ID: 0000-0002-1127-9807
e-mail: o.m.shevchuk@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИСКУРС ПРО РЕФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ (XX – ПОЧАТОК XXI СТ.): ХРЕСТОМАТІЯ

[Рецензія на хрестоматію: Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок XXI ст.)¹]

Нещодавно побачило світ актуальне і оригінальне, власне перше навчальне видання «Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок

XXI ст.)», яке підготувала доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України Лариса Дмитрівна Березівська.

Зазначимо, що ця хрестоматія має логічну структуру (стаття «Від упорядника», п'ять розділів, коротка біографічна інформація про педагогів і освітян, чії праці подано, іменний покажчик). У вступі авторка

¹ Березівська Л. Д. Педагогічний дискурс про реформування загальної середньої освіти в Україні (XX – початок XXI ст.) : хрестоматія / Лариса Березівська ; НАПН України, Від-ня філософії освіти, заг. та дошк. педагогіки, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Вінниця : Твори, 2024. – 591 с.

URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741965/>, <https://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=40620>

обґрунтовує доцільність видання, підходи до його упорядкування. Кожний розділ розпочинається з короткої оглядової статті, яка дає уявлення про його зміст. Позитивно, що ці складники хрестоматії не лише українською, а й англійською мовою, що сприятиме ознайомленню міжнародної спільноти з виданням.

Рецензовану хрестоматію Л.Д. Березівська уклала за хронологічним принципом відповідно до власної авторської періодизації розвитку педагогічного дискурсу в Україні у XX – на поч. XXI ст.: I період (початок XX ст. – 1917) – вітчизняні педагоги та громадські діячі про реформування шкільної освіти в імперську добу; II період (1917–1921) – ідеї українських педагогів щодо розбудови національної системи шкільної освіти в добу Української революції; III період (1919–1930) – погляди українських педагогів на реформування шкільної освіти в умовах ранньої радянської доби; IV період (1930–1991) – від знищення до відродження української педагогічної думки стосовно шкільних реформ; V період (1991–2017) – українські вчені про реформування загальної середньої освіти Незалежної України. На початку кожної частини дослідниця коротко характеризує педагогічний дискурс про реформування шкільної освіти в Україні у визначених хронологічних і територіальних межах.

Слід зазначити, що посібник містить оригінальні тексти відомих і маловідомих педагогів і освітян окресленого періоду для всебічного та поглибленого осмислення процесів реформування загальної середньої освіти як основної ланки безперервної освіти; розкриття різноманітних явищ, які відбувалися в освітньому просторі у XX – на початку XXI ст. Ця хрестоматія відрізняється від вже наявних з історії педагогіки, яких не так багато, передусім тематичним спрямуванням добору текстів. Більшість текстів Л.Д. Березівська вперше вводить до наукового обігу.

Прикметно, що розпочинається видання працею Бориса Грінченка «На безпросвітному шляху. Про українську школу» (1907), де автор в

умовах антиукраїнської політики Російської імперії на основі ідей вітчизняних і закордонних педагогів довів необхідність створення української школи, впровадження української мови в освітній процес. А завершується працею Василя Кременя (Вступ до збірника наукових праць «Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики», підготовленого до 25-річчя Національної академії педагогічних наук України, 2017), де автор розмірковує над Новою українською школою як перспективним проектом реформування шкільної освіти, що відповідає умовам сучасної України й потребам українських дітей; визначив зовнішні та внутрішні причини змін в освіті, відзначив роль НАПН України в науково-методичному супроводі освітніх реформ.

Вважаю, що зміст хрестоматії доповнює і збагачує історико-освітнє знання, зокрема з історії реформування шкільної освіти в Україні, розвитку української педагогічної думки. Його широко можуть використовувати освітні керівники, наукові працівники під час історико-освітніх досліджень, науково-педагогічні працівники у процесі розроблення і викладання циклу педагогічних дисциплін («Педагогіка», «Теорія і методика виховання», «Історія педагогіки», «Історія освіти», «Історія освітньо-виховних систем», «Державна освітня політика»), студенти під час їх вивчення, написання магістерських робіт тощо. Посібник допоможе здобувачам освіти осмислити факти, феномени, явища, ідеї щодо трансформування шкільної освіти в Україні у ХХ ст. – на початку ХХІ ст., внесок освітян різних поколінь у розбудову української школи як основи незалежної держави України. Його зміст сприяє формуванню української національної і громадянської ідентичності майбутніх педагогів, їхньої національної самосвідомості.

З огляду на актуальність, наукову новизну та практичне значення видання для розвитку освіти й науки, а особливо під час героїчної боротьби українського народу проти російського агресора, раджу з ним ознайомитися.

Oksana Kravchenko,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Dean of the Faculty of Social and Psychological Education
of Pavlo Tychyna Uman
State Pedagogical University, Uman, Ukraine.
ORCID ID: 0000-0002-1127-9807
e-mail: o.m.shevchuk@gmail.com

**PEDAGOGICAL DISCOURSE ON REFORMING GENERAL
SECONDARY EDUCATION IN UKRAINE (XX - EARLY XXI
CENTURIES): A CHRESTOMATHY**

[Review of the chrestomathy: **Pedagogical Discourse on Reforming General
Secondary Education in Ukraine (XX - Early XXI Centuries)**²].

An actual and original first educational edition “Pedagogical Discourse on Reforming General Secondary Education in Ukraine (XX – Early XXI Centuries)”, authored by Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor, Corresponding Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Larysa Dmytrivna Berezivska, has recently been published.

It is worth noting that this chrestomathy has a logical structure (the article “From the Compiler”, five chapters, brief biographical information about the pedagogues and educators whose works are presented, and a name index). In the

² Berezivska L. D. “Pedagogical Discourse on the Reform of General Secondary Education in Ukraine (XX – early XXI centuries): a Chrestomathy” / Larysa Berezivska; NAES of Ukraine, Department of Philosophy of Education, General and Secondary Pedagogy, V. Sukhomlynskyi State Scientific and Educational Library of Ukraine – Vinnytsia: Tvory, 2024. 591 p.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741965/>, <https://dnbp.gov.ua/ua/?ourpublications=40620>

introduction, the author justifies the expediency of the publication and the approaches to its compilation. Each section begins with a short review article that gives an idea of its content. It is gratifying that these components of the chrestomathy are available not only in Ukrainian, but also in English, which will help to familiarise the international community with the publication.

L. Berezivska compiled the reviewed chrestomathy on a chronological basis in accordance with her own periodization of the development of pedagogical discourse in Ukraine in the XX and early XXI centuries: I period (early XX century–1917) – national pedagogues and public activists on reforming school education in the imperial era; II period (1917–1921) – ideas of Ukrainian pedagogues on the development of the national school education system during the Ukrainian Revolution; III period (1919–1930) – views of Ukrainian pedagogues on reforming school education in the early Soviet era; IV period (1930–1991) – from destruction to revival of Ukrainian pedagogical thought on school reforms; V period (1991–2017) – Ukrainian scientists on reforming general secondary education in Independent Ukraine. At the beginning of each part the researcher briefly describes the pedagogical discourse on school education reform in Ukraine within the defined chronological and territorial boundaries.

It should be noted that the textbook contains original texts by well-known and little-known pedagogues and educators of the period for a comprehensive and advanced understanding of the processes of reforming general secondary education as the basic link in continuous education; revealing of various phenomena that took place in the educational space in the XX and early XXI centuries. This chrestomathy differs from already available ones from the history of pedagogy, of which there are not so many, primarily in the thematic direction of the selection of texts. Most of the texts are introduced by L. Berezivska for the first time in scientific circulation.

It is noteworthy that the publication begins with the work of Borys Hrinchenko “On the Hopeless Path. On the Ukrainian School” (1907), where the author, in the context of the anti-Ukrainian policy of the Russian Empire, based on the ideas of domestic and foreign pedagogues, proved the need to create a Ukrainian

school and introduce the Ukrainian language into the educational process. And it ends with the work of Vasyl Kremen (Introduction to the collection of scientific works “Scientific Support for the Development of Education in Ukraine: Actual Problems of Theory and Practice”, authored for the 25th anniversary of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, 2017), where the author reflects on the New Ukrainian School as a promising project of reforming school education that meets the conditions of modern Ukraine and the needs of Ukrainian children; identifies external and internal causes of changes in education, notes the role of the NAES of Ukraine in scientific and methodological support of educational reforms.

I believe that the content of the chrestomathy complements and enriches historical and educational knowledge, in particular on the history of school education reform in Ukraine and the development of Ukrainian pedagogical thought. It can be widely used by educational leaders, researchers in historical and educational research, research and teaching staff in the process of developing and teaching a cycle of pedagogical disciplines (Pedagogy, Theory and Methods of Education, History of Pedagogy, History of Education, History of Educational Systems, State Educational Policy), students in their studies, writing master's theses, etc. The manual will help students to understand the facts, phenomena, concepts, ideas about the transformation of school education in Ukraine in the XX century – early XXI century, the contribution of educators of different generations to the development of the Ukrainian school as the basis of the independent state of Ukraine. Its content contributes to the formation of the Ukrainian national and civic identity of future pedagogues, their national consciousness.

Given the relevance, scientific novelty and practical significance of the publication for the development of education and science, and especially during the heroic struggle of the Ukrainian people against the Russian aggressor, I advise you to read it.